

30

**«ЖАҢА ТАРИХИ ШЫНДЫҚ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ
МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТ ЖҮЙЕСІ»**

**Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның
баяндамалар жинағы**

**Сборник докладов международной научно-
практической конференции**

**«СИСТЕМА ГОСУДАРСТВЕННОГО АУДИТА В
УСЛОВИЯХ НОВОЙ ИСТОРИЧЕСКОЙ
РЕАЛЬНОСТИ»**

**Collection of reports of the international scientific
and practical conference**

**“THE SYSTEM OF STATE AUDIT IN THE CONTEXT
OF A NEW REALITY”**

НҰР-СҰЛТАН 2021

УДК 657.6
ББК 65.053
С23

С23 Сборник докладов международной научно- практической конференции «Система государственного аудита в условиях новой исторической реальности» = Collection of reports of the international scientific and practical conference “The system of state audit in the context of a new reality” = «Жаңа тарихи шындық жағдайындағы мемлекеттік аудит жүйесі» Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның баяндамалар жинағы. – Нұр-Сұлтан: - 549 б.

ISBN 978-601-337-598-4

Жинаққа жаңа тарихи шындық жағдайындағы мемлекеттік аудиттің өзекті мәселелері бойынша студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және профессор-оқытушылар құрамының баяндамалары кірді

The collection includes reports of students, undergraduates, doctoral students and teaching staff on topical issues of state audit in the context of a new historical reality

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и профессорско-преподавательского состава по актуальным вопросам государственного аудита в условиях новой исторической реальности

ISBN 978-601-337-598-4

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2021

https://revkom.sko.gov.kz/page/read/Auditorskie_zaklyucheniya_Revizionnoj_komissii_po_SKO.html?lang=ru

5. Занятость населения: итоги и изменения в программе «Еңбек» <https://strategy2050.kz/ru/news/53543/>

6. Отчеты по реализации программы «Еңбек» <https://damu.kz/programmami/reports/enbek/weekly/>

7. Как реализуется госпрограмма «Еңбек» https://www.inform.kz/ru/kak-realizuetsya-gosprogramma-enbek_a3593828

8. «Госпрограмма «Еңбек»: реализация, результаты, эффективность». Стенограмма круглого стола <https://ekonomist.kz/editor/gosprogramma-stenogramma-enbek-rezultaty/>

МЕМЛЕКЕТТІК СЕКТОРДА ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІ ҚҰРУДЫҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕСІ

Жамиева Д. Н.

«Мемлекеттік аудит» білім беру бағдарламасының магистранты

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Қазақстан Республикасы, Нұр-сұлтан қаласы

E-mail: damira-2011_98@mail.ru

Аннотация. Мақалада мемлекеттік секторда шоғырландырылған есептерді жасауға халықаралық стандарттардың талаптарын талдау ұсынылған. Мемлекеттер түрлі халықаралық стандарттар бойынша шоғырландырылған қаржылық есептер жасауға мүдделі, олардың негізгілері - мемлекеттік қаржы статистикасы жөніндегі нұсқаулығы (МҚС) және қоғамдық сектор ұйымдардың қаржылық есептілігінің халықаралық стандарттары (МСХҚЕС). Кейбір елдердің тәжірибесінде МҚС нұсқаулығын, МСХҚЕС-тің де талаптарын сақтауға мүмкіндік беретін тәсіл қолданылады деген қорытынды жасалды. Бірқатар елдерде МСХҚЕС талаптарына ұқсас ұлттық заңнамалары да бекітілген. Көптеген елдер, оның ішінде Армения Республикасы мен Ресей Федерациясы мемлекеттік секторда шоғырландырылған қаржылық есептіліктерді жасауға кезең-кезеңімен көшуді жүзеге асырады.

Түйін сөздер: шоғырландырылған қаржылық есептілік, МСХҚЕС, қаржылық есептілік, мемлекеттік сектор

Аннотация. В статье представлен анализ требований международных стандартов к составлению консолидированных отчетов в государственном секторе. Отмечается, что государства заинтересованы в составлении консолидированных отчетов по разным международным стандартам, основные из которых — Руководство по статистике государственных финансов (СГФ) МВФ и Международные стандарты финансовой отчетности организаций общественного сектора (МСФО ОС). Сделаны выводы о том, что в практике некоторых стран используется подход, позволяющий соблюдать требования как Руководства по СГФ, так и МСФО ОС. В ряде стран требования, аналогичные

требованиям МСФО ОС, закреплены в национальном законодательстве. Большинство стран, в том числе Республика Армения и Российская Федерация, используют поэтапный переход к составлению консолидированных финансовых отчетов в общественном секторе.

Ключевые слова: консолидированная финансовая отчетность, МСФО ОС, финансовая отчетность, государственный сектор

The article is devoted to the analysis of the requirements of international standards for the preparation of consolidated reports in the public sector. It is noted that countries are interested in compiling consolidated reports according to various international standards, the main of which is the Public Finance Statistics (PFS) Guidelines and the International Public Sector Financial Reporting Standards (IPSAS). It is concluded that the practice of some countries uses an approach that allows them to comply with the requirements of both the PFS Guidelines and the IPSAS. In a number of countries, requirements similar to the requirements of the IPSAS are enshrined in national legislation. Most countries, including the Republic of Armenia and the Russian Federation, use a phased transition to the preparation of consolidated financial statements in the public sector.

Keywords: consolidated financial statements, IPSAS, financial statements, public sector

Мемлекеттік сектордағы шоғырландырылған қаржылық есептілік – мемлекеттік қаржыны пайдаланудың жай-күйі мен тиімділігін талдаудың маңызды құралы. Сондай-ақ, шоғырландырылған қаржылық есептерді құру – осындай есеп беруге жасауға көшкен елдерде әр қалай ұйымдастырылған күрделі процесс болып табылады.

Шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау және ұсыну ұстанымдары - МСХҚЕС 35 «Шоғырландырылған қаржылық есептілік» бойынша анықталады. Осы стандартқа сәйкес, ШҚЕ – жеке субъектінің есептілігі ретінде ұсынылған экономикалық бірліктің есептілігі деген анықтама береді [1]. Субъект жүзеге асыратын бақылау дегеніміз басқа субъектінің қаржылық және операциялық жағдайын басқару, сондай-ақ оның қызметінен пайда алу қабілетін білдіреді және бір немесе одан да көп бақыланатын субъект басқа субъектінің бақылауында болады. Ал экономикалық бірлік – бұл бақылаушы субъектіні және бір немесе одан да көп бақыланатын субъектілерді қамтитын тобы.

Есептілікті ұсыну нысандары, мерзімдері мен тәсілдері, оның көрсеткіштерін қалыптастыру тәртібі, сондай-ақ мемлекеттік сектор ұйымдарының есептерін аудиторлық тексерудің қажеттілігі жоғары мемлекеттік аудит органымен еліміздің заңнамасымен реттеледі, ал осындай есептілікті жасау тәртібіне қойылатын талаптар және шоғырландыру периметріне енгізілетін ұйымдар ауқымы бір елден басқа елге қарай әр түрлі болуы мүмкін. Шет ел мемлекеттердегі тәжірибелерді салыстыру үшін халықаралық стандарттарға негізделген жалпы ережелер бойынша жасалған есептілік көрсеткіштерін пайдалану қажет. Яғни, шоғырландырылған

қаржылық есептілікті жасау - елеулі ресурстарды талап ететін күрделі процесс. Дегенмен, көптеген мемлекеттердің үкіметтері осындай есептілікте көрсетілетін біріктірілген ақпараттың құндылығы бар екенін және оны қалыптастыруға жұмсалған салық төлеушілердің ресурстарын ақтайтынын мойындай отырып, осындай есептілікті жариялайды.

Қазіргі уақытта есеп беруді реттейтін халықаралық стандарттардың екі тобы көптеген елдерде мемлекеттік сектор үшін кеңінен қолданылады және танылады:

Халықаралық бухгалтерлер федерациясының МСХҚЕС жөніндегі кеңесі шығаратын қоғамдық сектордың қаржылық есептілігінің халықаралық стандарттары (МСХҚЕС) және соңғы редакциясы 2014 жылы шығарылған мемлекеттік қаржы статистикасы (МҚС) жөніндегі Халықаралық валюта қорының басшылығы (МҚС жөніндегі нұсқаулық) [2,3].

Екі стандарт - МСХҚЕС және МҚС жөніндегі нұсқаулық - шоғырландырылған қаржылық есептілікті жасауды талап етеді. Бірақ есептердің нысандары, оларды қалыптастыру тәсілдері және шоғырландыру қағидаттары айтарлықтай ерекшеленеді. МСХҚЕС және МҚС жөніндегі нұсқаулық арасындағы негізгі айырмашылықтар 1-кестеде келтірілген.

1-кесте

МСХҚЕС және МҚС жөніндегі нұсқаулық арасындағы негізгі айырмашылықтар

Есептілікке қойылатын талаптар	МСХҚЕС	МҚС жөніндегі нұсқаулық
Шығарушы ұйым	Халықаралық бухгалтерлер федерациясының ХҚЕС жөніндегі кеңесі	Халықаралық валюта қоры
Қолдану аясы	Мемлекеттік сектордағы коммерциялық ұйымдарды қоспағанда, мемлекеттік мақсаттағы қаржылық есептіліктің барлық нысандары (яғни ұйымдардың қызметі туралы ішкі ақпаратқа қол жеткізе алмайтын пайдаланушылардың кең ауқымына арналған есеп беру)	ХВҚ-ға жалпы мемлекеттік статистикалық есеп беру. Ұлттық шоттар жүйесі (ҰШЖ) (2008) және Еуропалық ұлттық және аймақтық шоттар жүйесі (ЕҰЖАШЖ) (2010) бойынша есептілікке сәйкес келеді. Есептілік мемлекеттің бюджет-салық саясатының тиімділігін және мемлекеттік сектордың тиімділігін талдау және бағалау үшін пайдаланылады
Қолдану міндеттілігі	Міндетті емес болып табылады. Әр елдің заңнамасы Қаржылық есептіліктің қандай стандарттарын мемлекеттік сектор ұйымдары қолдануы керек екенін белгілейді. Бұл дербес немесе коммерциялық сектор үшін ХҚЕС (Ұлыбритания) немесе МСХҚЕС (Жаңа Зеландия, қазақстан) негізінде әзірленген ұлттық стандарттар болуы мүмкін. Сондай-ақ, әлемдік тәжірибеде ұлттық заңнама ХҚЕС және МСХҚЕС тікелей қолдануға рұқсат беретін немесе талап ететін жағдайлар да бар. МСХҚЕС-ті халықаралық ұйымдар қолдайды	ХВҚ-ға статистикалық есеп беретін елдер үшін міндетті

Шоғырландыру талаптары	Шоғырландырылған есептілікті жасау міндетті	Шоғырландырылған есептілікті жасау міндетті
Шоғырландыру негізі	Мемлекеттік сектор ұйымдарының шоғырландырылған қаржылық есептілігі бақылау қағидатына негізделген: егер оны басқа ұйым бақылайтын болса, ұйым шоғырландырылған есептілікке енгізіледі (Бақылау ұғымы ХҚЕС 35-те егжей-тегжейлі анықталған).	Шоғырландырылған есептілік мемлекеттік басқару секторын кіші секторларға бөлу қағидатына негізделген: - орталық секторы; - жергілікті мемлекеттік басқару органдарының секторы; - жергілікті өзін-өзі басқару органдары секторы.
Шоғырландырумен қамтылатын ұйымдар (шоғырландыру периметрі)	Мемлекеттік сектордың шоғырландырылған есептілігіне осы елде де, одан тыс жерлерде де орналасқан қызметтің кез келген түрін жүзеге асыратын коммерциялық емес ұйымдар да, коммерциялық ұйымдар да (олар ХҚЕС 35-те айқындалғандай инвестициялық ұйымдарды қоспағанда) кіреді. Мемлекеттік басқару секторы және оның кіші секторлары шоғырландырылған есептілікте ерекшеленбейді. Шоғырландырылған қаржылық есептілікте мемлекеттік басқару секторы туралы ақпаратты беру «мемлекеттік басқару секторы туралы қаржылық ақпаратты ашу» 22 МСХҚЕС-қа сәйкес тиісті орган шешімі бойынша ерікті негізде мүмкін болады (IPSAS 22 Disclosure of Financial Information about the General Government Sector)	Шоғырландырылған есептілікке мыналар кіреді: - орталық мемлекеттік органдар; - аймақтық мемлекеттік басқару органдары; - жергілікті өзін-өзі басқару органдары; - жоғарыда аталған басқару органдары құрған әлеуметтік қамсыздандыру қорлары. Мемлекет қатысатын коммерциялық (нарықтық) ұйымдар (мемлекеттік қаржылық және қаржылық емес корпорациялар), сондай-ақ осы аумақтың резиденттері болып табылмайтын кез келген ұйымдар МСҚ бойынша есептілікке енгізілмейді
Шоғырландыру рәсімдері	Есептілік барлық топ ішілік операцияларды қоспағанда, «жолдан жолға» шоғырландырылады	Есептілік барлық елеулі топшілік операцияларды қоспағанда, «жолдан жолға» шоғырландырылады.
Ескертпе – мәліметтер негізінде автормен құрастырылған		

2017 жылғы 1 қаңтардан бастап мемлекеттік сектор ұйымдарының шоғырландырылған қаржылық есептілігін жасау мәселелерін реттейтін қоғамдық сектордың қаржылық есептілігінің мынадай халықаралық стандарттары қолданылады:

- МСХҚЕС 34 «Жеке қаржылық есептілік»;
- МСХҚЕС 35 «Шоғырландырылған қаржылық есептілік»;
- МСХҚЕС 36 «Қауымдасқан ұйымдар мен бірлескен кәсіпорындарға инвестициялар»;
- МСХҚЕС 37 «Бірлескен қызмет»;
- МСХҚЕС 38 «Басқа ұйымдардағы қатысу үлестері туралы ақпаратты ашу».

35 «Шоғырландырылған қаржылық есептер» МСХҚЕС-ті әзірлеу кезіндегі мақсаттардың бірі ретінде, тиісінше, МСХҚЕС және МҚС нұсқаулығына сәйкес қалыптасатын қоғамдық сектордағы қаржылық және статистикалық есептер арасындағы айырмашылықтарды мүмкіндігінше еңсеру енгізілген. Осыған қарамастан, халықаралық танылған екі есептілік жүйесінің

арасындағы барлық айырмашылықтарды еңсеру мүмкін емес, себебі ХҚЕС сәйкес шоғырландыру бақылау қағидаттарына негізделеді, ал МҚС-ға сәйкес шоғырландыру мемлекеттік басқару секторының кіші секторлары бойынша жүзеге асырылады.

МСХҚЕС 35 сәйкес келесі шоғырландыру процедуралары қолданылады:

- бақылаушы ұйым мен бақыланатын ұйымдардың активтерінің, міндеттемелерінің, таза активтерінің (капиталының), кірістерінің, шығыстарының және қаржылық есептерінің ақша ағындарының бірдей баптары жинақталады;

- бақылаушы ұйым инвестицияларының әрбір бақыланатын ұйымға ағымдағы құны және бақылаушы ұйымның әрбір бақыланатын ұйымның таза активтеріндегі (капиталындағы) үлесі алынып тасталады. Кез келген туындайтын гудвилл «қоғамдық сектор ұйымдары бірлестігі» 40 МСХҚЕС талаптарына сәйкес шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетіледі.

Мемлекеттік сектордың шоғырландырылған қаржылық есептілігін жасау мен ұсынудың халықаралық тәжірибесін талдаудың жинақталған нәтижелері 2-кестеде келтірілген. Салыстырмалы талдау үшін мемлекеттік сектор ұйымдарының шоғырландырылған қаржылық есептілігін жасаудың көп жылдық тәжірибесі бар елдер де (Австралия, Жаңа Зеландия), сол сияқты қазіргі уақытта мемлекеттік секторда шоғырландырылған қаржылық есептілікті жасауға көшуді жүзеге асыратын посткеңестік мемлекеттер де және соңғы уақытқа дейін қоғамдық секторда шоғырландырылған қаржылық есептер мұндай есептілікті жасамаған елдер де (Армения Республикасы, Ресей Федерациясы, Қазақстан Республикасы, Литва Республикасы) таңдалды (2-кесте).

2-Кесте

Қоғамдық сектордың шоғырландырылған қаржылық есептілігін жасаудың және ұсынудың халықаралық практикасы

№	Шоғырландыру кезегі	Жаңа Зеландия	Австралия	Швейцария	Литва Республикасы	Ресей Федерациясы	Армения Республикасы	Қазақстан Республикасы
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Қоғамдық сектордың шоғырландырылған қаржылық есептілігін қалыптастыру	Иә	Иә	Иә	Иә	2020 жылға арналған есептіліктен басталды, оған дейін МСҚ ережелері бойынша бюджеттің атқарылуы туралы шоғырландырылған есептілік және шоғырландырылған есептілік	Министрліктер деңгейінде 2018 жылдан бастап Үкіметтің шоғырландырылған қаржылық есептілігін жасауға көшу жоспарланған	Иә (2018 ж. бастап)

						жасалды		
2	Қолданылатын қаржылық есептілік стандарттары	IFRS және IPSAS негізіндегі ұлттық стандарттар	Ұлттық стандарттар	IPSAS	IPSAS негізіндегі ұлттық стандарттар	IPSAS негізіндегі ұлттық стандарттар	IPSAS негізіндегі ұлттық стандарттар	IPSAS негізіндегі ұлттық стандарттар
3	Шоғырландыру периметрі	Орталық Үкімет +Мемлекеттік коммерциялық емес ұйымдар +Мемлекеттік коммерциялық ұйымдар	Орталық Үкімет + Мемлекеттік қаржылық корпорациялар +Мемлекеттік қарж.емес корпорациялар Шоғырландырылған есептілік саны 149 бірл.	Орталық Үкімет + Мемлекеттік мекемелер, қорлар, мемлекеттік коммерциялық кәсіпорындарға инвестициялар үлестік қатысу әдісі бойынша есептілікте көрсетіледі	Мемлекеттік басқару секторы мемлекет бақылайтын коммерциялық ұйымдарға инвестициялар үлестік қатысу әдісі бойынша есептілікте көрсетіледі	Тізбесін Үкімет белгілейтін мемлекеттік басқару секторы мен жекелеген мемлекеттік корпорациялар ауқымында шоғырландыру жоспарлануда	Министрліктер деңгейінде 2018 жылдан бастап Үкіметтің шоғырландырылған қаржылық есептілігін жасауға көшу жоспарлануда	Мемлекеттік басқару секторы ауқымында шоғырландыру жоспарлануда. Мемлекет бақылайтын коммерциялық ұйымдарды шоғырландыруды енгізуді қазіргі уақытта болжанбайды
Ескертпе – мәліметтер негізінде автормен құрастырылған								

Жаңа Зеландияда қоғамдық сектордың шоғырландырылған қаржылық есептілігі негізінен МСХҚЕС сәйкес келетін қоғамдық сектор ұйымдарының (Public Benefit Entity (PBE) Accounting Standards) бухгалтерлік есеп стандарттарының негізінде қалыптастырылады. Жаңа Зеландиядағы қоғамдық сектордың шоғырландырылған қаржылық есебін Қазынашылық жасайды. Қоғамдық сектордың шоғырландырылған қаржылық есептілігі міндетті аудитке жатады.

Мұндай тәсіл шоғырландырылған қаржылық есептілікте МСХҚЕС және МСҚ нұсқаулығына сәйкес келетін орталық үкіметтің секторы туралы деректерді айқын көруге мүмкіндік береді [5].

Австралияда Қаржы министрлігі мемлекеттік секторының шоғырландырылған қаржылық есебін дайындайды. Шоғырландырылған қаржылық есептіліктің дұрыстығын Австралияның жоғары мемлекеттік аудит органы растайды.

Нақты және бюджеттік сомаларды салыстыру (бастапқы және өзгертілген бюджеттердің көрсеткіштерін қоса алғанда) қаржылық есептерге түсіндірмелерде келтіріледі.

Австралия Үкіметінің қаржылық есептері Австралияның бухгалтерлік есеп стандарттарына (Australian Accounting Standards) сәйкес дайындалады, оның ішінде 1049 «Мемлекеттік секторға арналған қаржылық есептілік

стандарты» — Үкіметтің және Мемлекеттік басқару секторының қаржылық есептілігі (AASB 1049 Whole of Government and General Government Sector Financial Reporting), бұл Австралияның Ұлттық стандарты болып табылады, яғни халықаралық стандарттарға негізделмеген [6].

Швейцарияда, Австралияда, Ресейде, Қазақстанда, Армения Республикасында да Жаңа Зеландия сияқты, шоғырландырылған қаржылық есептілігіне мыналар кіреді:

- бухгалтерлік баланс туралы есеп;
- қаржылық нәтижелері туралы есеп;
- ақша қаражатының қозғалысы туралы есеп;
- таза активтер/ капитал өзгерістері туралы есеп;
- жылдық қаржылық есептілікке түсіндірме жазбалары.

2018 жылғы шоғырландырылған қаржылық есептілікке түсіндірмелерде мұндай есептілік үлестік қатысу әдісі бойынша Швейцария Федералдық үкіметінің үлесі 50% және одан астам құрайтын коммерциялық ұйымдарға инвестицияларды көрсетуді қоса алғанда, бірқатар ауытқулары бар МСХҚЕС-қа сәйкес дайындалғандығы көрсетілген. 2019 жылғы есептіліктен бастап бақыланатын коммерциялық ұйымдарды толық шоғырландыру болжанады, шоғырландырылған есептілікке түсіндірмелерде ұлттық заңнаманың талаптарына байланысты МСХҚЕС-тан басқа да ауытқулар көрсетілген [7].

Литвада 2012 жылдан бастап Қаржы министрлігі Ұлттық стандарттар негізінде мемлекеттік сектордың шоғырландырылған қаржылық есептілігін дайындауды жүзеге асыруда.

Қазіргі уақытта Ресей Федерациясында мемлекеттік сектордағы бухгалтерлік есептің ұлттық стандарттары МСХҚЕС негізінде әзірленді. Оның ішінде «Шоғырландырылған бухгалтерлік (қаржылық) есептілік» мемлекеттік сектор ұйымдары үшін бухгалтерлік есептің федералдық стандартының жобасы әзірленіп, 2020 жылы күшіне енді.

Қазақстанда мемлекеттік сектордың шоғырландырылған қаржылық есептілігі әлі де мемлекеттік сектордың барлық ұйымдары есептеу әдісі бойынша есеп жүргізбейтіндігіне, ал шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындаудың егжей-тегжейлі әдістемелері мен құралдары қазіргі уақытта әзірлеу және келісу процесінде тұрғандығына байланысты әзірленбейді. 2018 жылғы есептіліктен бастап Қазақстан Республикасының мемлекеттік сектор ұйымдарының шоғырландырылған қаржылық есептілігін дайындау болжанған. Бірақ, алғашқы екі жылда мемлекеттік сектордың шоғырландырылған есептілігін жасаудың мемлекеттік сектордың коммерциялық ұйымдарын толық шоғырландыру көзделмеді.

«Шоғырландырылған бухгалтерлік (қаржылық) есептілік» стандартының жобасы МСХҚЕС 35 талаптарынан бірқатар ауытқуларды қамтиды. Атап айтқанда, шоғырландыру периметрін айқындау кезінде бақылау тұжырымдамасы толық көлемде пайдаланылмайды. Шоғырландырылған есептілікті дайындау тәжірибесінің дамуына қарай шоғырландырылған

есептілікті дайындауға міндетті мемлекеттік сектор субъектілерінің тізбесін, сондай-ақ шоғырландырылатын ұйымдардың тізбесін кеңейту көзделеді.

Армения Республикасының Қаржы министрлігі мемлекеттік сектордың шоғырландырылған қаржылық есептілігін қалыптастыруға көптеген елдер қабылдаған кезеңдік тәсілді пайдаланады. Бірінші кезеңде Армения Республикасының жекелеген министрліктерінің шоғырландырылған қаржылық есептері қалыптастырылатын болады, содан кейін бұл практика бүкіл мемлекеттік секторға дәйекті түрде қолданылатын болады.

Шоғырландырылған қаржылық есептілікті жасау мақсатында шоғырландыру кезінде алып тастауға жататын операциялар бақылаушы Министрліктің және бақыланатын ұйымдардың бухгалтерлік есебінде оқшау көрсетілуі тиіс. Шоғырландыру рәсімі басталғанға дейін бақылаушы министрлік пен әрбір бақыланатын ұйым арасындағы операциялар бойынша айналымдар мен қалдықтардың сомасын жою, барлық келіспеушіліктер реттелуі тиіс.

Қорытындылай келе, мемлекеттік сектордың шоғырландырылған қаржылық есептілігін қалыптастырудың халықаралық тәжірибесін талдау төмендегі тұжырымдар жасауға мүмкіндік береді:

- мемлекеттік сектордың шоғырландырылған қаржылық есептілігін дайындауды жүзеге асыратын қаралған елдердің көпшілігі МСХҚЕС әр түрлі сәйкестік дәрежесімен мемлекеттік сектордың бухгалтерлік есебінің ұлттық стандарттарын пайдаланады;

- талданған елдер МСХҚЕС 35 сәйкес қаржылық есептілікті шоғырландыруға негізделген бақылау тұжырымдамасын толық көлемде басшылыққа ала бермейді. Бұл, әсіресе, мемлекеттік сектор ұйымдарының есептілігін дайындау үшін МСХҚЕС қағидаттарын қолдануды жақында бастаған елдерге тән;

- қарастырылған елдер МҚС нұсқаулығының талаптарына сәйкес қалыптастырылған мемлекеттік басқару секторының есептілік көрсеткіштерімен осындай есептілік көрсеткіштерін салыстырып тексеруді жүзеге асырады;

- барлық елдер МСХҚЕС-та қарастырылған есептердің барлық жиынтығын дайындай бермейді. Талданған жеті елдің ішінен бюджеттік және нақты сомаларды салыстыруды шоғырландырылған қаржылық есептілікте тек Жаңа Зеландия мен Австралия ғана ұсынады;

- мемлекеттік сектордың шоғырландырылған қаржылық есептілігін жасауға көшу негізінен кезең-кезеңмен, шоғырландыру периметрін бірқатар жылдар ішінде біртіндеп кеңейте отырып жүзеге асырылады;

- оған қоса, барлық аталған елдер МСХҚЕС бойынша иерархиясы негізінде (шоғырландыру деңгейлері бойынша) мемлекеттік сектордың шоғырландырылған қаржылық есептілігін дайындауды жүзеге асырады;

- МСХҚЕС сектордың шоғырландырылған қаржылық есептілігін жасауға көшу процесі жеткілікті ұзақ болып табылады, отандық заңнама деңгейінде бекітуді, мемлекеттік сектордағы бухгалтерлік есепті жетілдіруді

және оны автоматтандыруды, мемлекеттік басқару жүйесінің әртүрлі деңгейлерінде білікті персоналды даярлауды талап етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. МСХҚЕС 35 «Шоғырландырылған Қаржылық Есептілігі». – 2013. - URL: https://www.ifac.org/system/files/publications/files/IPSAS-35-5final-LC-MSFO-OS-35-Konsol.fin_otchetnost.pdf
2. Handbook of International Public Sector Accounting Pronouncements. 2017 Edition, vol. I, vol. II, International Federation of Accountants. - URL: <http://www.ifac.org/publications-resources/2017-handbook-international-public-sector-accounting-pronouncements>
3. Government Finance Statistics Manual 2014. International Monetary Fund. Available at: <http://www.imf.org/external/np/sta/gfsm/>
4. Руководство КС РЕМПАЛ по консолидации финансовой отчетности/ Казначейское сообщество РЕМПАЛ. Тематическая группа по бухгалтерскому учету и отчетности в государственном секторе. - URL: https://www.pempal.org/sites/pempal/files/financial_reporting_consolidation_guidance_rus.pdf
5. Жаңа Зеландия Үкіметінің қаржылық есептілігі. - URL: <http://www.treasury.govt.nz/government/financialstatements/yearend/jun17>
6. Australian System of Government Finance Statistics: Concepts, Sources and Methods. Australian Bureau of Statistics, Commonwealth of Australia, 2015. – URL: [http://www.ausstats.abs.gov.au/ausstats/subscriber.nsf/0/418BDDEBD088A012CA257F230019D433/\\$File/55140_2015.pdf](http://www.ausstats.abs.gov.au/ausstats/subscriber.nsf/0/418BDDEBD088A012CA257F230019D433/$File/55140_2015.pdf)
7. Швейцарияда федералды үкіметтің шоғырландырылған қаржылық есептілігі. – URL: https://www.efv.admin.ch/efv/en/home/finanzberichterstattung/finanzberichte/konsolidierte_rg_bund.html

ТИІМДІЛІК АУДИТІНІҢ ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ПРОБЛЕМАЛАРЫ ЖӘНЕ ОНЫ ШЕШУ ЖОЛДАРЫ

Жауынбай А.А.

«Мемлекеттік аудит» білім беру бағдарламасының магистранты

Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті,

Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан Республикасы

E-mail: a_zhauynbay@mail.ru

Аннотация. Мемлекеттің бюджет-қаржы саясатына жаңа тәсілдерді қалыптастыру мемлекеттік қаражаттың пайдаланылуына бақылау жүргізу құралдарын өзгертуді талап етеді. Осыған байланысты тиімділік аудитін дамыту және практикаға енгізу мәселелері көтеріледі, сондықтан мақалада осы